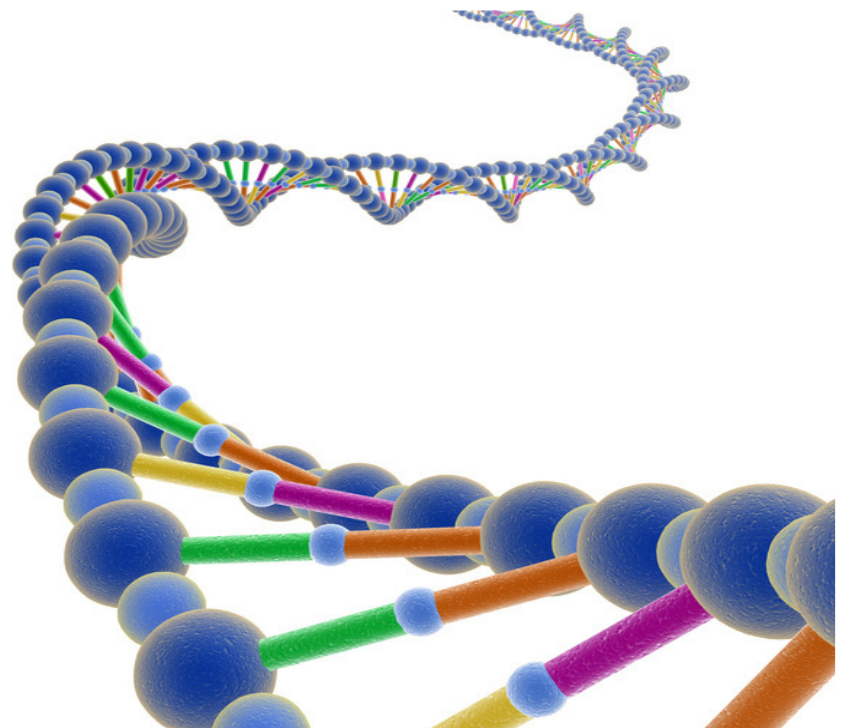

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

GMO pod dohledem

Ing. Bc. Zuzana Stratilová
Ministerstvo zemědělství
Odbor bezpečnosti potravin

Přednáška UK PŘF 30.11.2016

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Historie

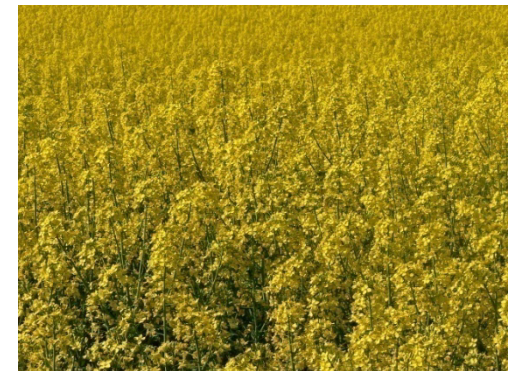
1983

1994

1995

1996

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Právní předpisy v oblasti GMO v EU

- první právní předpisy byly vytvořeny začátkem 90. let 20. stol.
  - fungovaly cca 10 let
  - považovány za nedostatečné
  - po roce 1998 vyhlášeno moratorium na schvalování nových GMO v EU
- stávající právní předpisy
  - utvářely se v době tzv. moratoria
    - 1999 – 2003
    - nebylo možné v EU schvalovat nové GMO
  - posuzování metody produkce, nikoliv konečného produktu
  - jedny z nejpřísnějších v celosvětovém měřítku
  - vycházejí z **principu předběžné opatrnosti**

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Základní právní předpisy v oblasti GMO v EU

- **Směrnice 2001/18** o záměrném uvolňování **geneticky modifikovaných organismů** do životního prostředí a o zrušení směrnice Rady 90/220/EHS
- **Nařízení 1829/2003** o geneticky modifikovaných potravinách a krmivech
- **Nařízení 1830/2003** o **sledovatelnosti a označování** geneticky modifikovaných organismů a sledovatelnosti potravin a krmiv vyrobených z geneticky modifikovaných organismů a o změně směrnice 2001/18/ES
- **Nařízení 1946/2003** o **přeshraničních** pohybech geneticky modifikovaných organismů

• **Úřední věstník EU - <http://eur-lex.europa.eu/>**

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

GMO

- genetická modifikace = **cílená změna** dědičného materiálu (DNA) spočívající ve **vnesení cizorodého DNA** do DNA organismu nebo **vynětí části DNA** organismu způsobem, kterého se **nedosáhne přirozenou** rekombinací (křížením)

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Výzkum dědičné informace **povijnice batátové**

- dováží, pěstuje, prodává, konzumuje běžně v EU
- Dědičná informace obsahuje DNA pocházející z půdních bakterií *Agrobacteria*
- Nález byl potvrzen i u planých příbuzných povijnice batátové z volné přírody
- Nejde o práci genetických inženýrů!

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Přístupy ke GMO

Přístup EU v oblasti GMO se liší od jiných zemí (zejména S a J Ameriky):

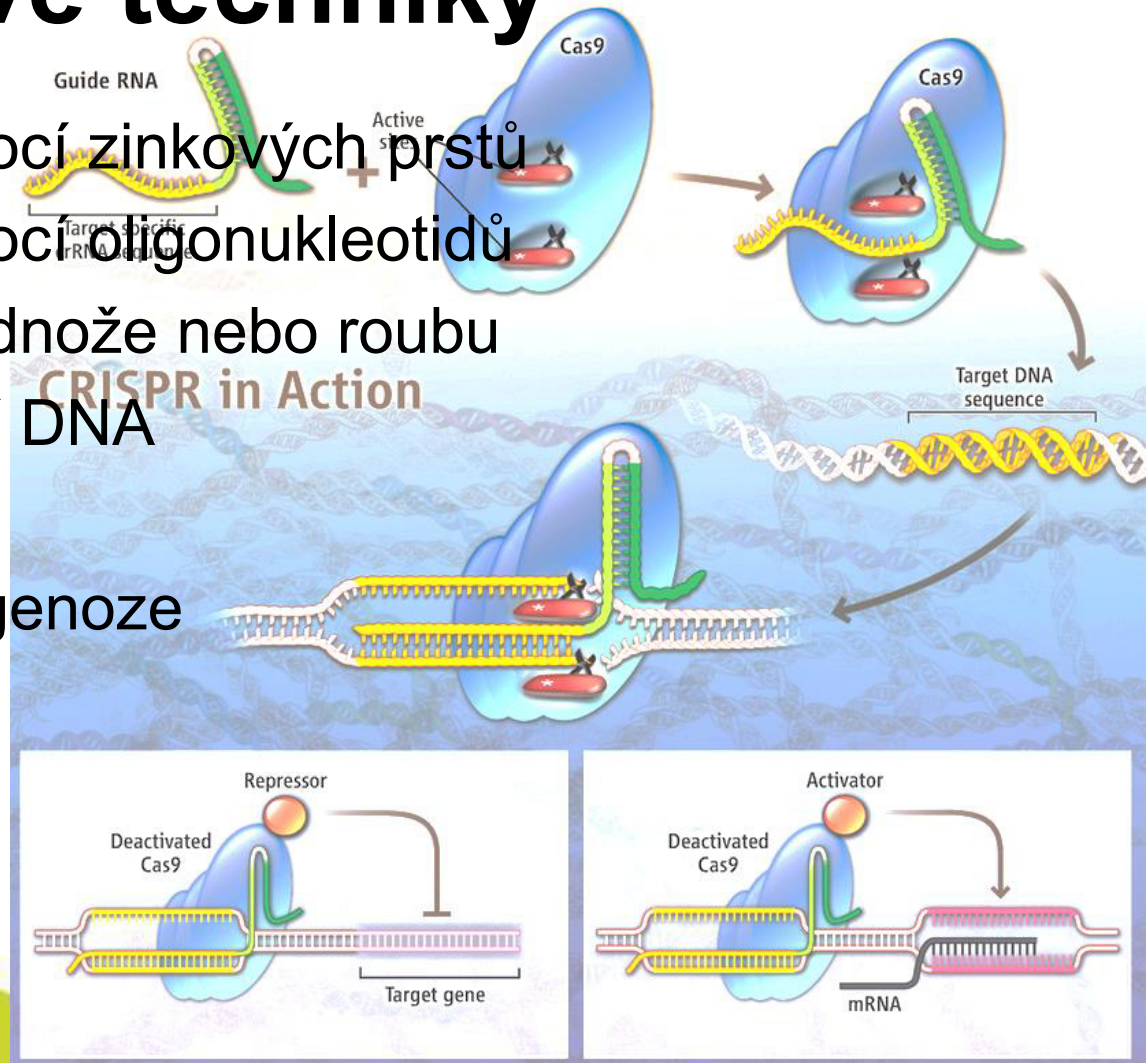
- EU posuzuje metody získání produktu
- Např. USA a další státy S a J Ameriky posuzují vlastnosti (fenotyp) nového produktu

Nové genové techniky

- mutagenese pomocí zinkových prstů
- mutagenese pomocí oligonukleotidů
- roubování GM podnože nebo roubu
- RNA-dependentní DNA metylace
- cisgenoze a intragenoze
- reverzní šlechtění
- Agroinfiltrace
- TALEN
- CRISPR/Cas

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

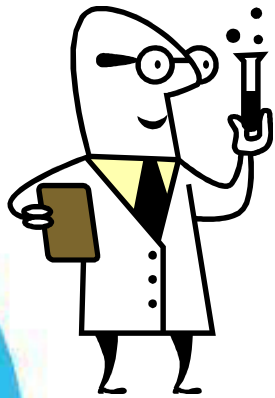
GM potraviny a krmiva na trhu EU

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Schvalovací proces nového GMO v EU: vývoj nového GMO a zpracování žádosti o jeho uvedení na trh – vědecká úroveň

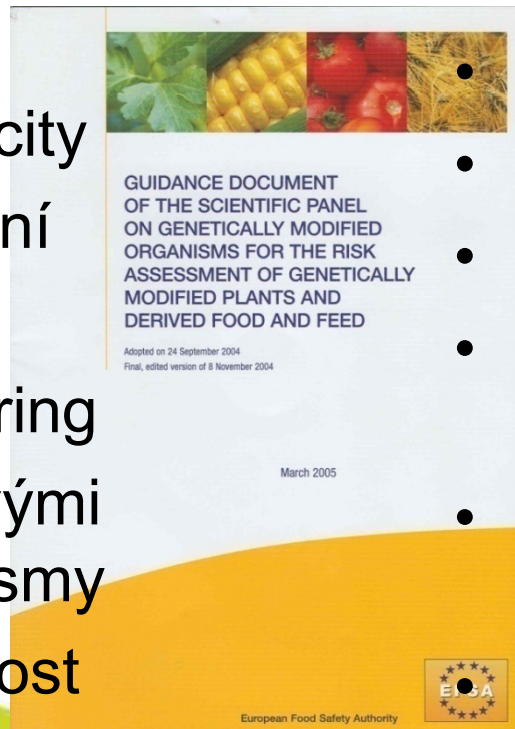

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Pokyny vědeckého panelu na hodnocení rizik GMO, GM rostlin a od nich odvozených potravin a krmiv

- Toxikologické testy
- Hodnocení alergenicity
- Změny při zpracování
- Nutriční hodnocení
- Post-market monitoring
- Interakce mezi cílovými a necílovými organismy
- Odolnost a invazivnost

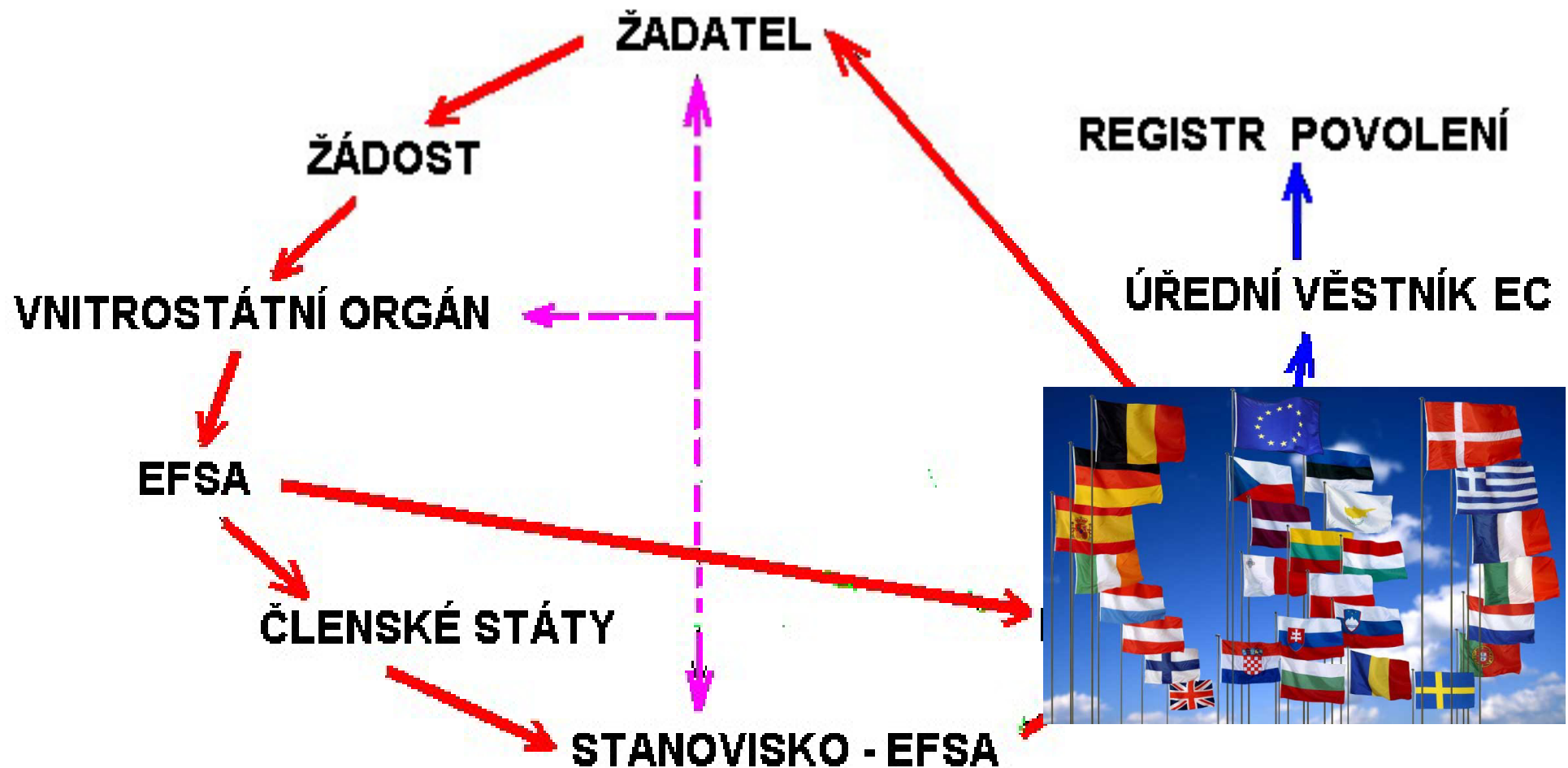

- účinky na živ. prostředí
- účinky na lidské zdraví
- účinky na zdraví zvířat
- Účinky na biogeochemické procesy
- Selekční výhody a nevýhody
- Krmné pokusy.....

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Proces administrace žádosti

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Evropský úřad pro bezpečnost potravin (EFSA)

- nezávislá evropská vědecká instituce
- poskytování vědeckých stanovisek a doporučení
- hodnocení produktů, látek a požadavků vyžadujících povolení podle práva EU
- sběr dat a vědecká spolupráce
- komunikace a dialog

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Zdraví rostlin

Ochrana rostlin

GMO

Krmiva

Biologická rizika

Zdraví a nemoci zvířat a welfare

Kontaminanty

Přidatné látky

Výživa a potraviny nového typu

Obaly

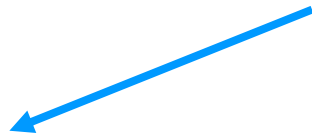

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Schvalovací proces nového GMO v EU:

posouzení nového GMO – ostatní členské státy, veřejnost

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Schvalovací proces

Česká republika - stanovisko - Vědecký výbor
pro GM potraviny a krmiva

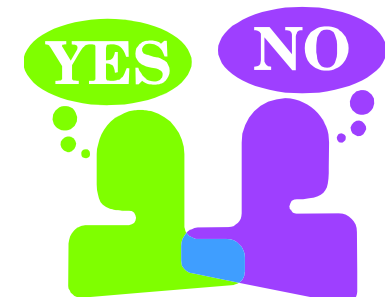
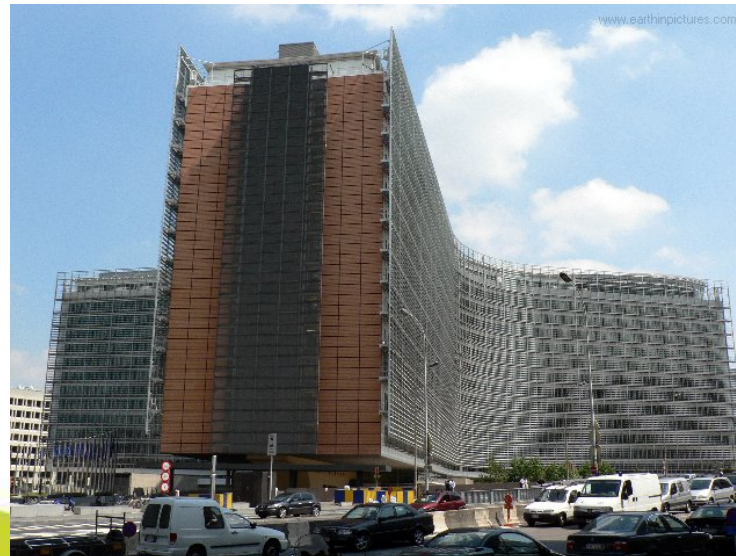
<http://eagri.cz/public/web/gmo/>

- v případě pěstování konzultace s MŽP

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Schvalovací proces nového GMO v EU: Evropská komise vydává návrh rozhodnutí – hlasování o návrhu na expertní úrovni

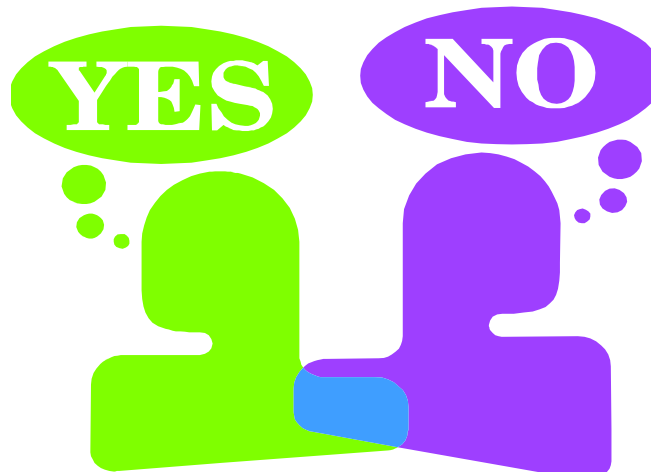

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Stanoviska ke GM potravinám a krmivům - současná situace v EU

Česká republika
Estonsko
Finsko
Nizozemsko
Španělsko
Portugalsko
Rumunsko
Švédsko
Belgie
Irsko
Velká Británie
Dánsko

Německo
Itálie

Kypr
Lucembursko
Maďarsko
Polsko
Rakousko
Řecko
Slovinsko
Lotyšsko
Malta
Litva
Bulharsko
Francie
Slovensko
Chorvatsko

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Schvalovací proces nového GMO v EU:

Evropská komise rozhoduje o uvedení nového GMO na trh

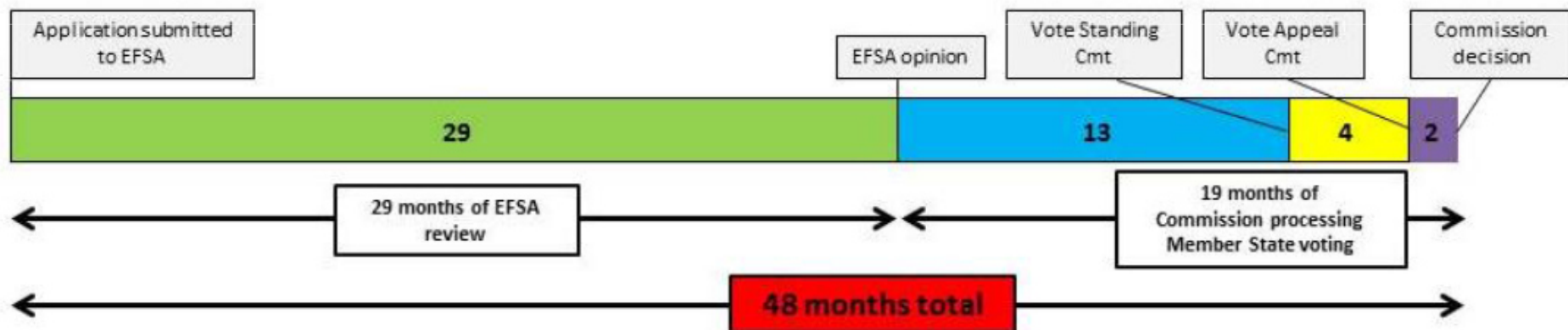

Schvalovací proces nového GMO v EU:

Fig 2: Longer timelines to authorisation in 2011-2013

For GM food/feed products approved in 2011-2013, the EU authorization process took on average 48 months in total, of which **19 months** were spent on processing and voting-related procedures after EFSA positive opinion. In 2004-2011 the average overall duration was 45 months, of which 16 months post EFSA. GM cultivation dossiers have been pending for many more years in the authorisation system (see annex), which illustrates the dysfunctionality of the approval process for cultivation in the EU.

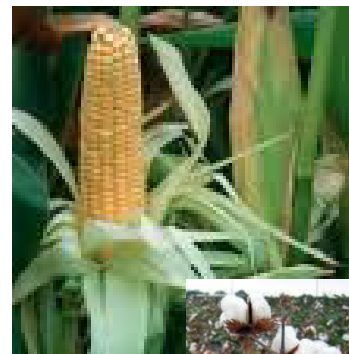
MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Schválené žádosti v EU

Ke dni 27. 11. 2016 je v EU schváleno 73 druhů GM rostlin **pro dovoz a použití:**

- 43x kukuřice
- 10x bavlník
- 15x sója
- 4x řepka olejka
- 1x řepa

Pěstování: GM kukuřice MON 810

http://ec.europa.eu/food/dyna/gm_register/index_en.cfm

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Schválené žádosti ve světě

- ve světě 404 druhů GMO

- <http://www.isaaa.org>
- <http://cera-gmc.org>

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

GM losos

16 až 18 měsíců namísto
běžně potřebných 30ti

**Schválen pro uvedení na
trh v USA!**

- Chov ve vnitrozemí
- Prodej produktů z ryb, ne živé ryby

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Označování

dle Nařízení 1829/2003

- produkty sestávající z GMO nebo obsahující GMO
- produkty vyrobené z GMO

- produkty klasického a ekologického zemědělství
  - pokud obsahují více než 0,9 % GMO
  - pokud obsahují jakékoliv množství záměrné příměsi GMO (náhodné a technicky nevyhnutelné příměsi do 0,9 % jsou tolerovány)

> 0,9 % GMO

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

GM potraviny a krmiva

Jedlý sójový olej jednodruhový

Je vyroben z vysoce hodnotných sójových bobů. (vyroben z geneticky modifikované sóji) Vhodný k vaření, pečení, smažení a fritování, k přípravě salátů a majonéz.

Chraňte před slunečním zářením.

Skladujte při teplotě do 20°C.

Tepelná odolnost do 175°C.

Deformace PET lahve neovlivňuje kvalitu oleje.

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Skryté genové technologie v potravinářství

- vyrobeno s pomocí GMM
- Levnější, šetrnější k ŽP, ekonomičtější, vyšší výtěžnost
- Výsledný produkt neobsahuje, nesestavá a není vyroben ze složek GMO
- Přídavné látky a vitamíny:

glutamát, L-cystein, fenylalanin, nisin, natamycin, kys. citronová, kys. inosinová, vit. B2, B12 a částečně vit. C.

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Produkty ze zvířat krměných GM krmivy

- nezávislé analýzy potvrdily, že **do svalů, mléka, vajec a jiných živočišných produktů se vnesená DNA nedostává**
- polymery jsou rozštěpeny v zažívacím traktu
- Značení produktů ze zvířat krměných GMO **nemá důvod a nebylo by kontrolovatelné**
- Pravidlo ekologických zemědělců nepoužívat GM krmiva má pouze **marketingový význam**

GMO free

- v ČR dobrovolné označování
- marketingové označování
- zvyšuje náklady v celém potravinovém řetězci
- znevýhodňuje některé subjekty na trhu
- matoucí pro spotřebitele

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

GMOiNSIDE®
Coalition Powered by Green America

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Dokáže se EU obejít bez GM krmiv?

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Dovoz krmiv do EU

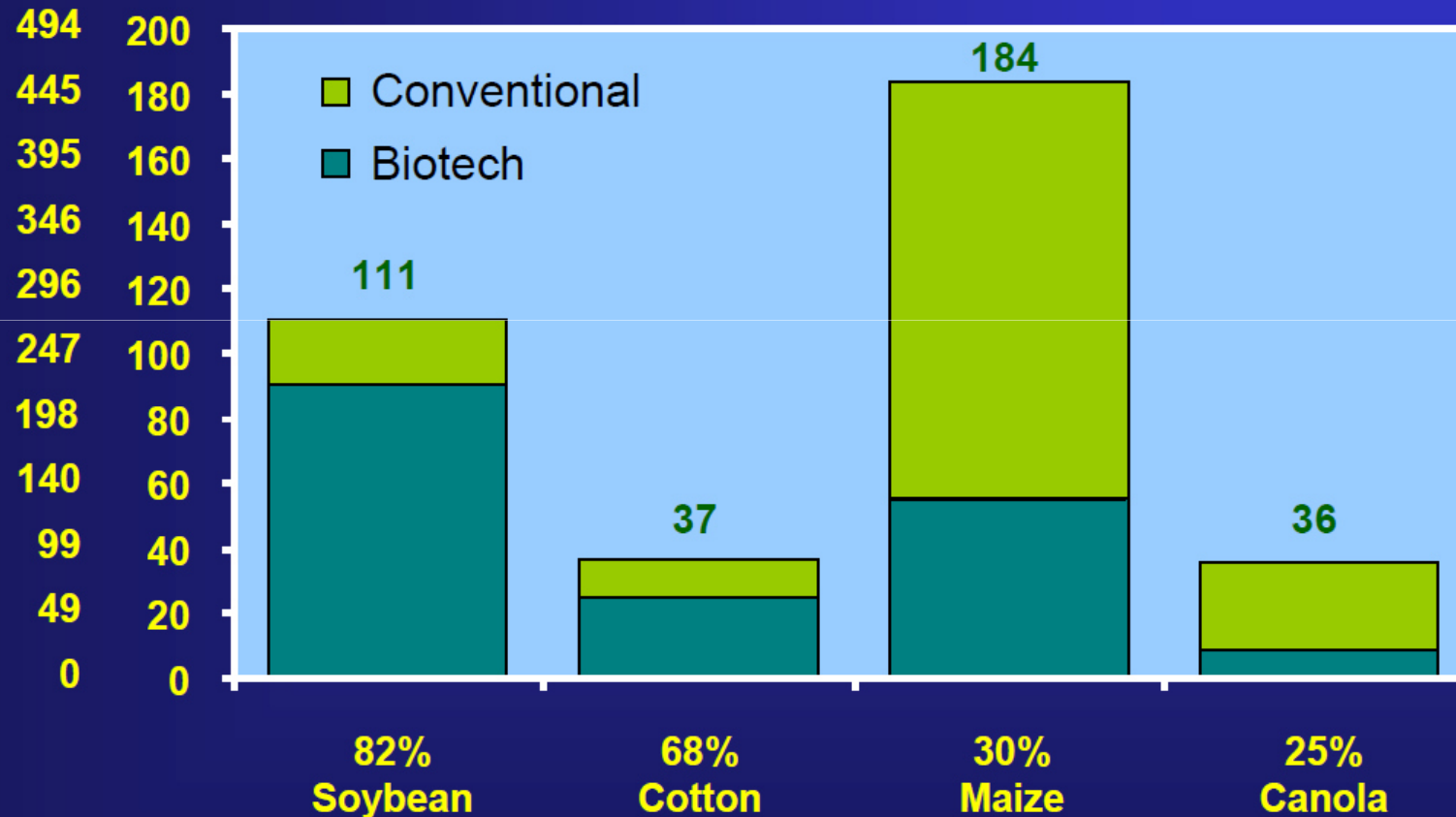
- Evropská unie je závislá na dovozu krmiv, především na dovozu GM sóji a to až z 95,7 % (31,8 mil. tun/rok). V současné době je EU schopna z vlastní produkce sóji uspokojit jen 4,3 % (1,7 mil. tun/rok) poptávaného množství.

Global Adoption Rates (%) for Principal Biotech Crops (Million Hectares, Million Acres), 2014

M Acres

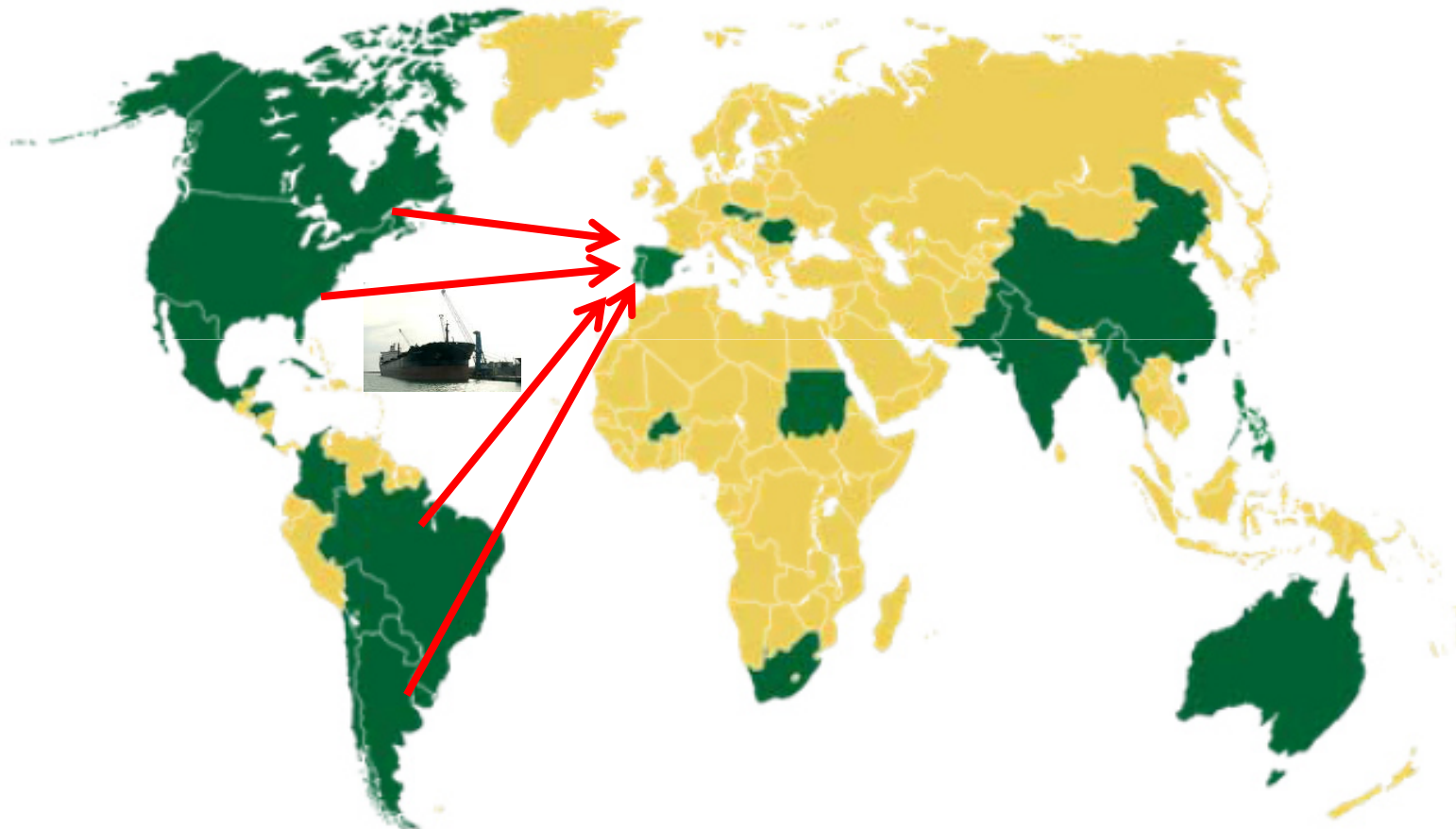

Source: Clive James, 2014
 Hectareage based on FAO Preliminary Data for 2012.

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Import GM plodin do EU

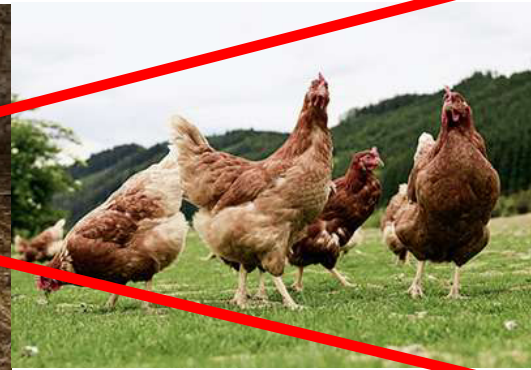
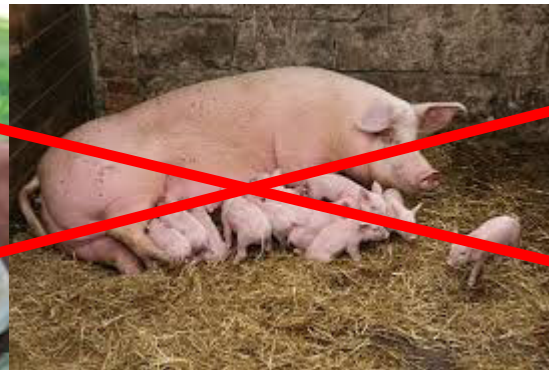
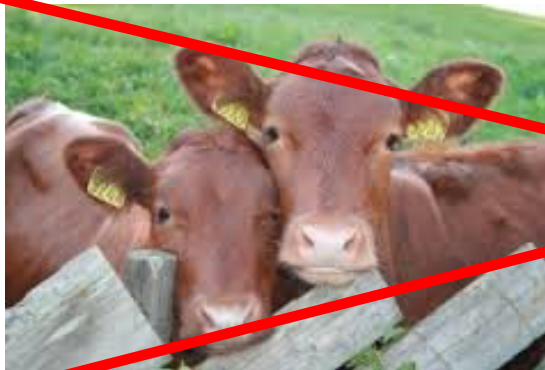

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Závislost EU na GM krmivech

- STOP dovozům = zásadní redukce živočišné základny EU

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

„Návrh Nařízení EP a R, kterým se mění nařízení (ES) č. 1829/2003, pokud jde o možnost členských států omezit či zakázat používání geneticky modifikovaných potravin a krmiv na svém území“

- Odůvodněná a založená na závažných důvodech
- Přiměřená a nediskriminační
- Nesmí být v rozporu s hodnocením rizik
- Narušení vnitřního trhu

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

„Směrnice EP a R, kterým se mění směrnice 2001/18/ES, pokud jde o možnost členských států zakázat či omezit pěstování GMO na jejich území“

- v roce 2015 přijato EP
- ČS mohou zakázat či omezit pěstování GMO na části nebo celém jejich zemi
- nesmí být omezen volný oběh v EU povoleného GM osiva, sadby a rozmnož. materiálu, ovlivňovat postup povolování a hodnocení rizik prováděný EFSA

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Pěstování GM rostlin

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Amflora

- žádost v r. 1996 → povolení v r. 2010 → anulování žádosti r. 2013
- omezení tvorby amylozy
- využití v papírenství, textilním průmyslu a v dalších průmyslových odvětvích
- NE jako potravina

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Kukuřice MON810

- Bt kukuřice je odolná proti zavíječi kukuřičnému
- Využití v ČR pro pěstitele s živočišnou základnou.
- V ČR není kukuřice užívána pro potravinářské účely.

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Pěstování Bt kukuřice MON810 v ČR

2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
150 ha	1290	5000	8380	6480	4 680	5090	3050	2560	1754	997	75
51	82	126	167	121	82	64	42	31	18	11	1

V roce 2016 pěstební plochy Bt kukuřici prudce klesly

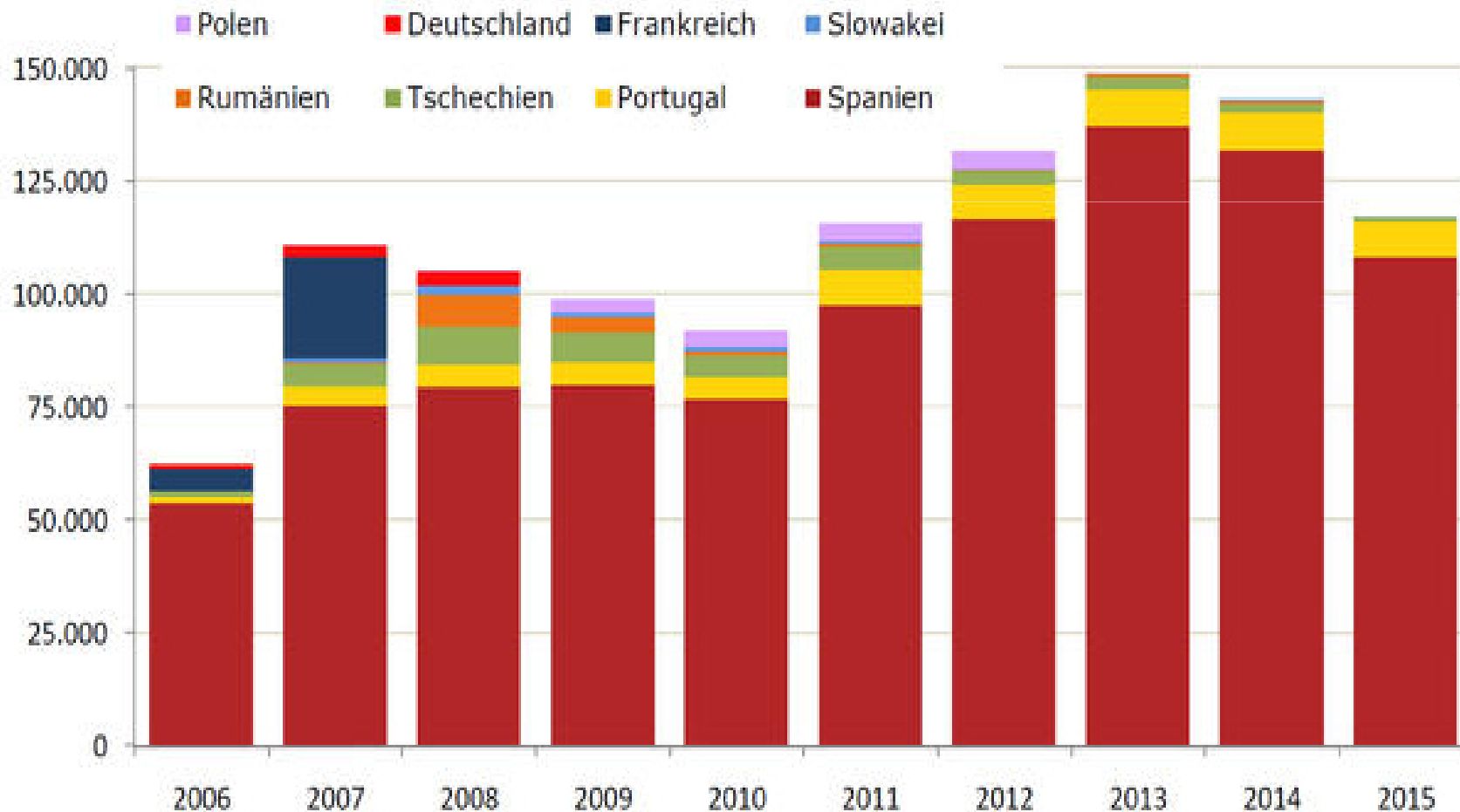
jedná se o 92 % pokles oproti roku 2015

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Pěstování GM kukuřice v EU

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Povinnosti pro pěstitele

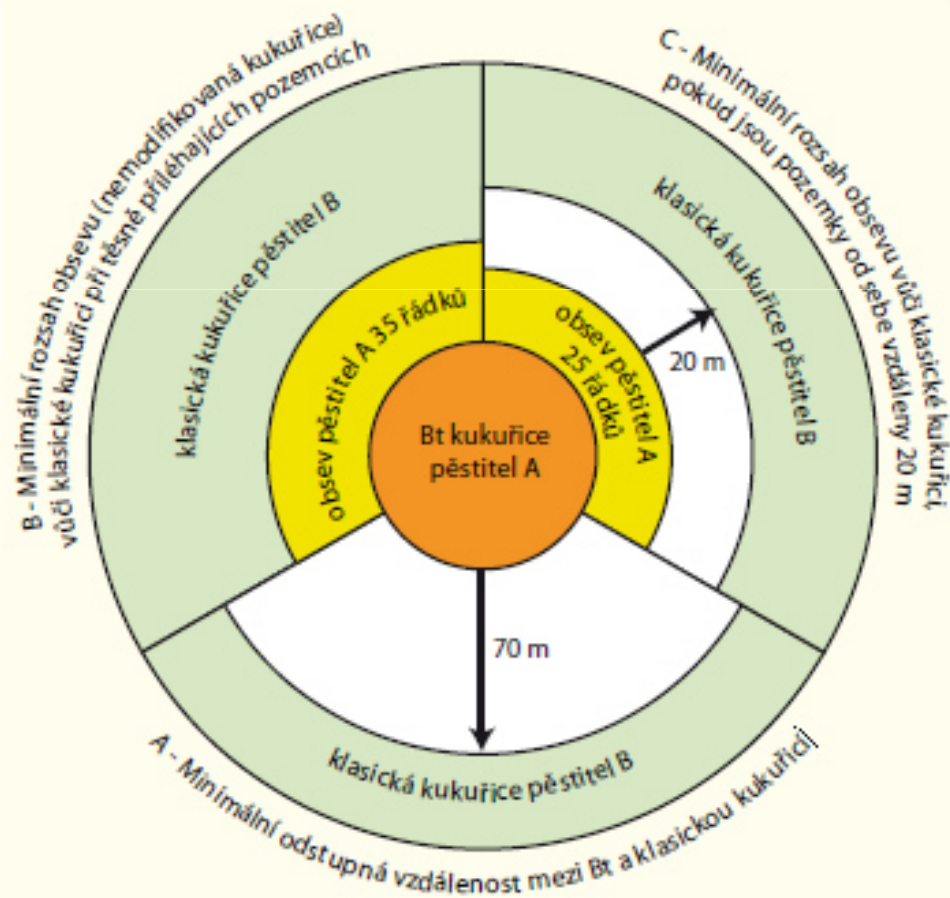
- Zákon č. 78/2004 o nakládání s GMO
- Ohlašovací povinnost MZe (případně MŽP) a sousedním pěstitelům
- vzdálenost 70 m od konvenční kukuřice nebo užít obsevu konvenční kukuřicí
- Označení pole a sklizně jako GMO
- Oddělené skladování
- Zachování evidence 5 let

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Graf 1: Odstupné vzdálenosti k pozemkům konvenčního zemědělství

1 řádek nemodifikované kukuřice (o minimální šíři 70 cm) nahrazuje 2 m odstupné vzdálenosti

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Pěstitelé Bt kukuřice

Nevýhody

- Problematický odbyt, negativní postoj ke GMO
- Administrativní zátěž – evidence, hlášení ploch...
- Lokalizace pole
- Oddělené skladování
- Dražší osivo a jeho nedostupnost
- Náklady na koexistenci
- Velmi přísná legislativa

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Pěstitelé Bt kukuřice

Výhody

- Úspora financí na chem. prostředky proti zavíječi
- Odpadá aplikace pesticidů, tedy práce a vjezdy do porostu → poškození porostu
- Zdravější zrno bez mykotoxinů, kvalitní krmivo
- Šetří životní prostředí
- Vyšší výnosy při sklizni
- Ekonomické vyšší výnosy
- Zdravý porost je odolnější i vůči nepřízní počasí

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Uzavřené nakládání

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Právní předpisy v oblasti GMO v ČR

- **Zákon č. 78/2004 Sb.**, o nakládání s geneticky modifikovanými organismy a genetickými produkty, ve znění pozdějších předpisů
  - vychází ze směrnice 2001/18
- Uzavřené nakládání s GMO
- Uvádění GMO do ŽP
- Uvádění GMO do oběhu

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

ČK pro nakládání s GMO

- Skupina nezávislých vědců působících v různých oblastech
- vypracovává odborné posudky na:
  - oznámení o uzavřeném nakládání s GMO
  - žádosti o uvádění GMO do životního prostředí
  - žádosti o uvádění GMO na trh v EU
- Spolupracuje při tvorbě právních předpisů, metodik hodnocení rizika, metodik kontroly a detekce GMO

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Uzavřené nakládání s GMO

- národní úroveň
- různé druhy zvířat, rostlin a mikroorganismů
- různé kategorie rizika (1. - 4.)

FOTO: Martin Těhník, ČIŽP

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Uvádění GMO do životního prostředí

- polní pokusy s GM plodinami
- ověření agronomických, příp. šlechtitelských charakteristik
- národní úroveň
- v ČR se dříve testovalo:
  - kukuřice, brambory,
  - len, slivoň, tabák, hrách
  - řepka

FOTO: Martin Těhník, ČIŽP

Přehled polních pokusů s GM plodinami v ČR v roce 2016

Plodina	Modifikace	Plocha v r. 2016	
		Plocha s obsevem	Plocha bez obsevu
Slivoň klon C5 (VÚRV, v.v.i.: lok. Praha- Ruzyně)	odolnost k šarce	900 m ²	530 m ²
Len (Agritec VŠS, s.r.o. Šumperk: lok. Víkřovice)	a) odolnost k fosfinotricinu	100 m ²	4 m ²
	b) zvýšená odolnost k houbovým chorobám a škůdcům		
	c) zvýšená schopnost akumulace těžkých kovů		
	d) zvýšená produkce kyseliny olejové		
Ječmen jarní (UP PřF Olomouc: lok. Olomouc)	jarní ječmen SCLW-GP-PHYA se zvýšenou produkcí enzymu fytasy v zrně	2156 m ²	970 m ²
	Ječmen jarní (UP PřF Olomouc: lok. Olomouc)		jarní ječmen CKX (cytokinin dehydrogenasa)
Celkem		3156 m²	2096 m²

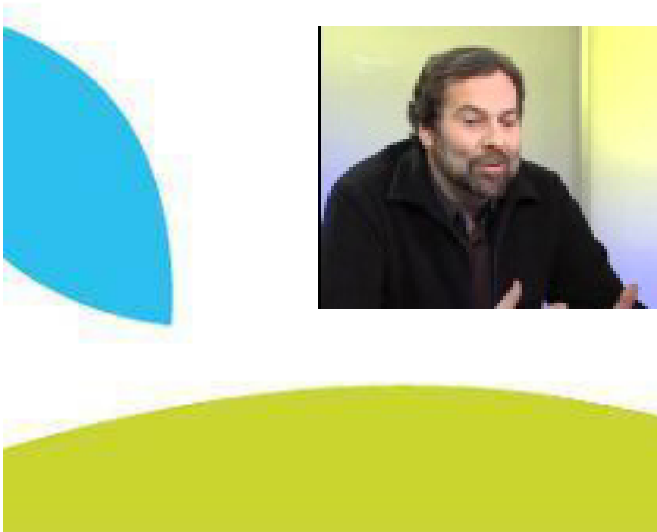
MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Politika a GMO

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

GMO
DANGER

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

České mléko bez GMO

- tlak německých mlékáren téměř vymýtil pěstební plochy GM kukuřice MON810 u nás
- důvodem jsou zrušené kvóty na produkci mléka a marketing
- požadují certifikát, že mléko je „GMO free“
- České mlékárny tedy totéž vyžadují od zemědělců

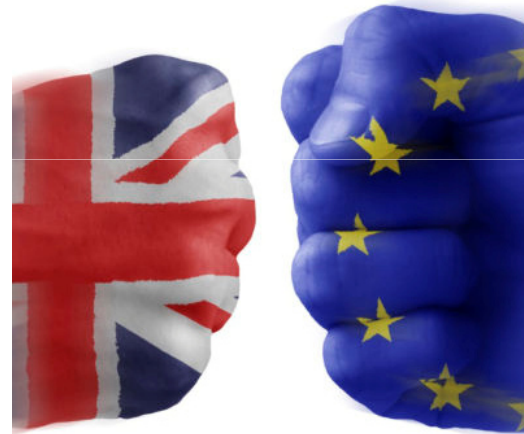

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

GMO po BREXITu

- nedosažení kvalifikované většiny bude pokračovat

- ztráta pragmatického ČS v oblasti GMO se silnou vědeckou základnou

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Děkuji za pozornost